

Nieostrość i niezgoda

Celem projektu jest analiza rodzajów niezgody, jaka może pojawić się w rozmowach dotyczących nieostrych własności. Predykaty nieostre takie, jak „wysoki”, „czerwony”, „bogaty” itp. mają przypadki wyraźne (to jest takie, co do których nie ma wątpliwości, że się do nich stosują) oraz przypadki graniczne (czyli takie, co do których nie jest jasne, czy te predykaty się do nich stosują, czy nie). Uważam, że niezgoda dotycząca przypadków wyraźnych jest niezgodą kanoniczną, a niezgoda dotycząca przypadków granicznych jest niezgodą niezawinioną (gdzie A i B nie zgadzają się kanonicznie, jeśli to co mówi A nie da się pogodzić z tym, co mówi B i tylko jedno z nich może mieć rację. Natomiast niezgoda między A i B jest niezawiniona, gdy wydaje się, że to, co mówi A, nie da się pogodzić z tym, co mówi B, ale jednocześnie wydaje się, że oboje mogą mieć rację).

Ogólnie, jeśli Anna mówi „Filip jest wysoki”, a Beata mówi „Filip nie jest wysoki”, to można powiedzieć, że się nie zgadzają, ale ich niezgoda może być wyjaśniona na dwa sposoby (zakładam tutaj, że Anna i Beata mówią o tym samym Filipie, wiedzą ile Filip ma wzrostu i myślą o tej samej klasie odniesienia, np. o szóstoklasistach). Jeśli Filip jest przypadkiem wyraźnym bycia wysokim szóstoklasistą, to niezgoda Anny i Beaty jest kanoniczna i jedna z nich musi się mylić. Jeśli natomiast Filip jest przypadkiem granicznym, to ich niezgoda może być niezawiniona i w takim wypadku nie da się rozstrzygnąć, kto ma rację. W szczególności nie jest tak, że jedna z rozmówczyń popełniła jakiś błąd. Chciałabym znaleźć satysfakcjonujące wyjaśnienie tych dwóch rodzajów niezgody dotyczących przypisania nieostrych własności. Każde takie wyjaśnienie musi wpisywać się w adekwatną teorię nieostrości. Moim głównym celem jest zatem sformułowanie takiej teorii nieostrości, która z jednej strony rozwiązuje lub przynajmniej wyjaśnia paradoks Łysego (który z prawdziwych przesłanek prowadzi do nieakceptowalnego wniosku, że nie ma łysych, wysokich, bogatych itp., i który jest głównym wyzwaniem dla wszystkich, którzy zajmują się nieostrością), a z drugiej strony dostarcza wiarygodnego wyjaśnienia niezgody pojawiającej się przy przypisywaniu przedmiotom nieostrych własności.

Niezawiniona niezgoda jest głównie kojarzona z dysputami, w których pojawiają się predykaty dotyczące gustów (takie jak „smaczne” czy „zabawne”) oraz inne predykaty subiektywne (jak np. predykaty estetyczne). W ostatnich latach tego rodzaju niezgoda była szeroko dyskutowana w literaturze filozoficznej i językoznawczej. Rosnąca liczba zajmujących się nią osób zauważa, że taka niezgoda może również pojawić się w dyskursach, w których występują predykaty nieostre takie, jak „wysoki” czy „czerwony”. Moim zdaniem, możliwość pojawienia się niezawinionej niezgody jest ważną cechą użycia takich wyrażen i dlatego uważam, że każda adekwatna teoria nieostrości musi ją uwzględniać.

W trakcie badań zamierzam przeanalizować istotę i rodzaje niezgody, a w szczególności niezgody dotyczącej kwestii subiektywnych. Chciałabym określić podobieństwa i różnice między typowymi nieostrymi predykatami takimi, jak „wysoki” i „bogaty” a predykatami dotyczącymi gustów i predykatami estetycznymi. Zamierzam zastanowić się nad hipotezą, że treść i/lub moc illokucyjna wypowiedzi dotyczących przypadków granicznych jest inna niż wypowiedzi dotyczących przypadków wyraźnych. Głównym osiągnięciem mojego projektu będzie sformułowanie adekwatnej (tj. rozwiązującej paradoks Łysego) teorii nieostrości, która dostarcza właściwej analizy zarówno niezgody dotyczącej przypadków wyraźnych, jak i niezgody dotyczącej przypadków granicznych.

Nieostrość jest fascynującym zagadnieniem. Niemal wszystkie predykaty, których używamy w naszych codziennych rozmowach są nieostre, a mimo to wciąż niewiele wiemy o ich semantyce. Głównymi cechami predykatów nieostrych jest posiadanie przypadków granicznych i tolerancyjność (czyli niewrażliwość na małe zmiany: np. utrata jednego włosa nie zmieni nielysiego w łysego). Jak już wspominałam, uważam, że kolejną istotną cechą wyrażen nieostrych jest możliwość pojawienia się niezawinionej niezgody dotyczącej przypadków granicznych. Uważam, że nasze wypowiedzi dotyczące tych przypadków, które uważamy za wyraźne i tych, które uważamy za graniczne, istotnie się różnią. Konsekwencją tej różnicy są dwa rodzaje niezgody dotyczącej tych przypadków. Mam nadzieję, że mój projekt pomoże wyjaśnić tę różnicę, a w efekcie pozwoli określić na czym polega zjawisko niezawinionej niezgody.